

Згідно із статтею 9 першої редакції Закону України «Про загальну середню освіту» (1999) назву колегіум мав право отримати загальноосвітній навчальний заклад III ступеня філологічно-філософського та (або) культурно-естетичного профілів. Термін навчання у колегіумі, як і в інших загальноосвітніх навчальних закладах III ступеня, відповідно до статті 12 цього ж документу визначався у 3 роки.

З метою забезпечення належної організації діяльності колегіумів міністр освіти і науки України В. Кремень 19 червня 2003 р. підписав наказ «Про затвердження Інструкції про порядок конкурсного приймання дітей (учнів, вихованців) до гімназій, ліцеїв, колегіумів, спеціалізованих шкіл (шкіл-інтернатів)». Зокрема, для вступу на 1 курс колегіуму (що відповідав 10-му класу старшої школи) у конкурсному відборі (він мав здійснюватися на безоплатній основі) могли брати участь учні незалежно від місця проживання на підставі свідоцтва про базову загальну середню освіту. Конкурсна комісія також зобов'язувалася приймати копії дипломів, грамот, інших документів, які підтверджують здібності учнів з обраної спеціалізації та відображають їхні навчальні та творчі досягнення. Адміністрації навчального закладу надавалося право встановлювати пільгові умови конкурсу для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей-інвалідів, дітей, які постраждали від аварії на Чорнобильській АЕС, інших категорій дітей. Конкурсні випробування мали проводитися з навчальних предметів, що відповідають спеціалізації закладу, в усній або письмовій формах (співбесіда, диктант, тестування, письмова робота, усне опитування за білетами, захист творчих робіт тощо). Адміністрації колегіуму надавалося право самостійно визначати види і форми проведення та кількість конкурсних випробувань, але не більше трьох з урахуванням співбесіди. Приймання до загальноосвітніх класів більш ранніх ступенів навчання, які залежно від потреб населення та місцевих умов дозволялося створювати у складі колегіумів, мало відбуватися без конкурсу.

Закон України «Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально-виховного процесу» (2010) вніс корективи у діяльність колегіумів. Так, вони вже визначалися як навчальні заклади II – III ступенів, водночас термін навчання в старшій школі, як і в інших відповідних типах загальноосвітніх закладів, скорочувався до двох років.

ВІДОБРАЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ В ОРГАНІЗАЦІЇ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ПРИКЛАДІ ПОЛЬСЬКИХ ШКІЛ І ШКІЛ З 2-3 МОВАМИ НАВЧАННЯ (1991-2010)

С. М. Шевченко, канд. пед. наук

На сучасному етапі суспільного розвитку Українська держава гарантує рівні права для всіх національностей, які проживають на її теренах. Розроблена протягом років незалежності концепція етнонаціональної політики, що знайшла

відображення в Законах «Про національні меншини в Україні» (1992), «Про освіту» (2017), Конституції України (1996), є основою для забезпечення прав та інтересів національних спільнот. У ході дослідження *встановлено*, що складність розв'язання означеної проблеми зумовлюється не лише необхідністю подолання важких політичних, соціально-психологічних, мовно-культурних та інших наслідків деформації етнонаціональної сфери в минулому. Важливим завданням державотворення є забезпечення сприятливих умов для подальшого розвитку етнічних груп в Україні й у цьому контексті – шкіл національних меншин.

З'ясовано, що на початок 1991 р. за мовною ознакою в Україні діяло 21 044 шкіл, з них 3 – польських і понад 130 шкіл з 2-3 мовами навчання: угорсько-російська, молдовсько-російська тощо. Загалом у 96–97-х рр. функціонувало 2 363 шкіл з кількома мовами навчання. Наприкінці 2010 р. працювало 20 249 загальноосвітніх навчальних закладів (4 668 968 учнів), з них 5 – польських і 1 тис. 503 заклади з кількома мовами навчання (українсько-польська, українсько-російська, угорсько-російська, українсько-російсько-румунська тощо), з них 7 – приватних. У школах з польською мовою навчання до навчальних планів введено предмети: «Історія Польщі» і «Географія Польщі»; іноземна мова (замість російської); курси «Народознавство», «Рідний край», «Етнографія та фольклор України», «Історія України» та «Географія України», дидактичний краєзнавчий матеріал соціокультурного розвитку учнів про культуру, звички, традиції, свята, головні історичні події тощо. У школах з українською, російською мовами відкривалися спеціальні класи факультативних груп, де вивчалася польська мова у 5–11 класах. У 2010 р. було 8 338 учнів, які вивчали польську мову як предмет, 3 516 – факультативно чи в гуртках, з них існувало 90 груп (590 тис. учнів) з вивчення польської мови. У школах з 2–3 мовами навчання, крім рідної, української й російської у 1–11 класах, як предмет, вивчалася мова інших національностей. Крім того, відбувалося забезпечення національних меншин можливістю здобуття початкової освіти рідною мовою, які компактно проживали в межах освітнього регіону, зокрема шляхом вирішення на місцевому рівні, за рішенням обласних Рад відкривалися школи з 2–3 мовами навчання.

Національний компонент змісту освіти включав знання з рідної мови й літератури, історії свого народу, його традицій, звичаїв і культури інших народів. *Доведено*, що зовнішня диференціація організації шкільної освіти ґрунтувалася не на здібностях і нахилах учнів, а на їхній належності передусім до певної статі чи національності. Школи поділялися за національною ознакою і мовами навчання.

Показано, що освіта національних меншин у 1991–2010 рр. декларувалася на рівності здобуття знань, умінь і навичок, гарантуванні вільного розвитку національних мов і культур, забезпеченні потреб етнічних меншин навчальною літературою. Створено можливості вивчати мови національних меншин, зокрема молдовську, польську, румунську, словацьку, угорську та інші у ВНЗ як окрему дисципліну завдяки співпраці України з Польщею, Угорщиною, Румунією та Молдовою.